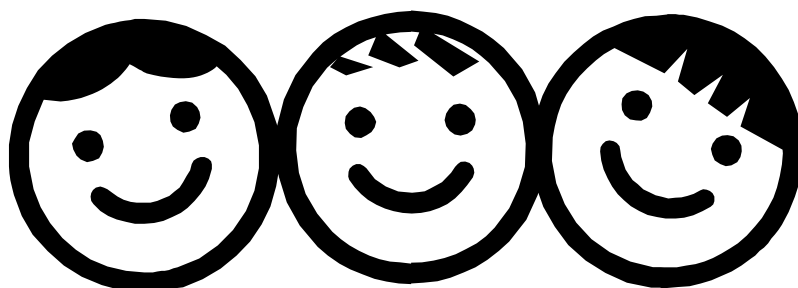

ÅRJÄNGS KOMMUN

TRYGGHET, RESPEKT OCH ANSVAR.

LIKABEHANDLINGSPLAN FÖR GRUNDSKOLOR OCH
GYMNASIUM I ÅRJÄNGS KOMMUN

Årjäng 2008-01-18

Innehållsförteckning

Bakgrund	1
Skyldighet att utreda och åtgärda	1
Skadestånd	1
Ombudsmän	2
Definitioner	2-3
Diskriminering	2
Trakasserier	2
Annan kränkande behandling t.ex. mobbning	3
Repressalier	3
Vision	3
Målsättning	3
Främja, förebygga och motverka	4
Upptäcka, utreda och åtgärda	5
Mobbningsplan	6
Definition av mobbning	6
Signaler för personal	7
Signaler för föräldrar	8
Akut situation	9
Uppföljning och revidering	11
Referenser och tillsyn	11
Kunskapsmaterial för föräldrar och personal	12
Böcker	13
Rutiner vid kränkande behandling/ mobbning	14-16
Dokumentationsmall	Bilaga 1

Bakgrund

Riksdagen har fattat beslut om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Det innebär att diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning och funktionshinder förbjuds i förskolan, skolan och vuxenutbildningen.

Lagen innebär också att barn och elever får ett lagligt skydd mot annan kränkande behandling som exempelvis mobbning.

Lagen omfattar all verksamhet som beskrivs i skollagen: förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, grund och gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning.

Lagen trädde i kraft den 1 april 2006.

Verksamheterna skall bedriva ett aktivt målinriktat arbete för att förhindra och motverka alla former av kränkande behandling och varje verksamhet skall ha en likabehandlingsplan. *Den här likabehandlingsplanen omfattar kommunens grundskolor och gymnasieskola.*

Skyldighet att utreda och åtgärda.

När det påtalas att ett barn/ ungdom blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling skall huvudmannen utreda och förhindra fortsatt kränkning.

Skadestånd

Skadestånd kan utgå om ansvariga i verksamheten inte följer lagen. Mål om skadestånd enligt den nya lagen skall handläggas i allmän domstol.

Ombudsmän

Jämställdhetsombudsmannen, ombudsmannen mot etnisk diskriminering, ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, handikappombudsmannen samt Skolverkets barn och elevombudsman skall se till att lagen följs inom respektive ansvarsområde.

Bevisbördan delas mellan huvudmannen och den som företräder barnet.

Definitioner

Diskriminering

Direkt diskriminering: Ett barn/ ungdom får inte missgynnas genom särbehandling på grund av någon av de fem diskrimineringsgrunderna som lagen omfattar (kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder).

Indirekt diskriminering: Ett barn/ ungdom får inte missgynnas genom att till synes neutrala ordningsregler m.m. tillämpas så att de får en i praktiken diskriminerande effekt.

Instruktioner att diskriminera: Ledningen för en verksamhet får inte ge order eller instruera om att någon skall diskrimineras.

Trakasserier

Personalen får inte bete sig på ett kränkande sätt gentemot ett barn/ ungdom. Trakasserier är diskriminering och trakasserier blir det om kränkningarna har samband med någon av de fem diskrimineringsgrunderna.

Annan kränkande behandling t. ex Mobbning

En person är mobbad om han eller hon upprepade gånger under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer. Det kan ske på olika sätt: t. ex:

Fysiskt (t. ex slag och knuffar)

Verbalt (t. ex att bli hotad eller kallad saker)

Psykosocialt (t.ex utfrysning, ryktesspridning)

Text och bildburet (t. ex klotter, sms, e-post osv)

Repressalier

Förbudet gäller bestraffning av ett barn som anmält någon ansvarig person för kränkande behandling eller medverkat i en utredning som gäller överträdelse av lagen.

Vision

Årjängs kommuns vision för barnomsorg och skola:

En verksamhet som alla kan
*vara stolta över och minnas
med glädje.*

Målsättning

☀ **Att främja alla barn och ungas lika rättigheter.**

☀ **Att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder.**

☀ **Att motverka annan kränkande behandling.**

*Främja,
förebygga
och
motverka*

Lpo 94 (Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet) och Lpf 94 (Läroplan för de frivilliga skolformerna) ; utgör grunden för vårt uppdrag i skolan och för det förhållningssätt vi förväntas ha i vårt arbete.

- Vi betonar att alla människor är olika men lika mycket värda.
- Vi skall förstärka det som är gott och positivt hos varje barn och ungdom.
- Vi skall berömma och uppmärksamma positiva och empatiska handlingar hos barnen/ ungdomarna.
- Vi skall vara goda förebilder genom att visa respekt och empati för barnen/ ungdomarna, föräldrarna och varandra.
- Vi skall ha gemensamma normer och regler som är kända av alla.

Diskussioner i arbetslaget skall föras med all personal i verksamheterna. Det är allas ansvar att förhindra diskriminering och annan kränkande behandling. Det är viktigt att arbetet sker tillsammans med barnen/ ungdomarna.

Även små barn kan vara med i diskussioner när det gäller att etablera samspelsregler. De normer och regler som man har varit med om att diskutera kan man lättare ta till sig och leva upp till.

Barnens/ ungdomarnas föräldrar är en viktig del i det förebyggande arbetet och de bör informeras och involveras i diskussionerna. (Gäller barn/ unga under 18 år)

För beskrivning av respektive skolenhets förebyggande arbete hänvisas till skolornas ”lokala arbetsplaner”.

Arbetsätt och metoder som vi kan använda i det förebyggande arbetet är:

Giraffspråket

Active Parenting

Hjärteväxt/ Give me five

Projekt Charlie

Vilken känsla

Etiska dilemman och material från

nätverksträffar om jämlikhet som

diskussionsunderlag på AP-träffar.

Diskussionsgrupper på föräldramöten

DISA

RePULSE

**Upptäcka,
utreda och
åtgärda**

När ett barn/ ungdom påtalar att hon eller han blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling skall huvudmannen utreda och förhindra fortsatt kränkning.

**När det gäller barn – barn,
Ungdom - ungdom:**

- Alla personal måste alltid ingripa!
- Alltid ta barnet/ ungdomens känslor på allvar.
- Om det är **upprepade kränkningar använder vi oss av mobbningsplanen.**
- Prata med övrig personal om vad som hänt och hur man agerat
- Prata med föräldrarna
- Dokumentera
- Informera rektor och Elevhälsa

När det gäller vuxna – barn:

- Om vi ser eller hör någon vuxen som kränker eller diskriminerar ett barn/ ungdom skall vi ha modet att uppmärksamma detta.
- Ta den vuxne åt sidan och fråga hur han/ hon tänkte.
- Diskussioner mellan personal-personal samt personal-föräldrar skall ske när barnen inte är närvarande.
- Rektor och Elevhälsa skall informeras.
- Dokumentation av åtgärder krävs.

Exempel på när vuxna kränker barn/ unga:

- använder ironiska och / eller nedlåtande kommentarer.
- pratar ”över någons huvud”
- använder sarkasmer och ord som personen inte förstår men känner olust inför.
- gör inför barnet/ ungdomen jämförelse med annat barn/ ungdoms prestation.

Mobbnings- plan

Definition av mobbning

En person är mobbad om han eller hon upprepade gånger och under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer.

Mobbning kan ske på många sätt:
Det kan ske psykiskt genom att någon upprepade gånger t. ex:

- utestänger eller fryser ut någon
- verbalt trakasserar eller fryser ut någon genom hot, hån eller elaka tillmälen
- regelbundet saboterar eller förstör det någon har gjort

det kan också ske fysiskt genom att någon upprepade gånger t ex:

- knuffar, sparkar, slår eller nyps
  - håller fast, stänger in någon mot dennes vilja
- Mobbning får ej förväxlas med vanligt bråk som sker mellan barn/ unga.*

Mobbning är upprepade beteenden eller obalans i styrkeförhållandet.

Inom förskoleklassen kallar vi inte barn för mobbare. Barn i den åldern kan inte överblicka konsekvenserna av sitt handlande och det som händer i barngruppen är alltid den vuxnes ansvar.

Signaler för personal

Tecken att vara observant på i barngruppen/ skolan.

Barnet/ ungdomen:

- är ofta ensamt vid utevistelse eller i barngruppen/ skolan
- får ofta inte vara med och delta i aktiviteter

- försöker vara i närheten av de vuxna så mycket som möjligt
- vågar inte prata i samlings
- ger ett nervöst och osäkert intryck
- förefaller vara olyckligt och har lätt för att gråta
- är lätt att provocera och reagerar med ilska eller gråt
- klagar ofta över fysiska symptom

Signaler för föräldrar

Tecken att vara observant på för föräldrar

Observera hur barnet/ ungdomen uppträder. Vissa av nedanstående tecken kan vara en signal på att han/ hon inte har det bra.

Barnet/ ungdomen:

- vill inte gå till skolan
- har ont i magen eller huvudet
- vill inte prata om sin dag på skolan
- är nedstämt och/eller ledset
- har inga kamrater
- har trasiga eller försvunna kläder
- har sömnproblem med eventuella mardrömmar

Vad kan föräldrarna göra om deras barn/ ungdom blir inblandade i mobbning?

Prata med barnet/ ungdomen om hur de har det på dagarna. Fråga inte om han/ hon är mobbad, fråga istället om det är några som uppträder dumt emot andra.

Mobbade barn/ ungdomar skuldbelägger ofta sig själva. Försök få honom/ henne att inse att det är de andra som gjort fel.

Lär barnet/ ungdomen att säga ifrån när någon uppträder dumt. T.ex. genom att säga ”lägg av!” eller ”låt bli”! Eller andra uttryck.

Pröva på olika fritidsaktiviteter för att hjälpa barnet/ ungdomen hitta vänner. Lyckas han/ hon få en vän har det stor betydelse.

I en mobbningsituation är det av ytterst stor betydelse att man kan blicka framåt och samarbeta med både offrets och förövarens föräldrar. Man vet från forskning att de som mobbar ofta har en dålig utveckling och det är därför viktigt att bryta det negativa mönstret i tid.

Akut situation

Så snart man misstänker att någon blir utsatt för mobbning är det viktigt att agera.

Den vuxne måste:

- Alltid ingripa!
- Rektor och Elevhälsa skall alltid kopplas in
- Mobbningsplan skall ALLTID följas
- Alltid ta upplevelser och känslor på allvar!
- Prata med den som blivit utsatt och försök att få fram konkreta situationer som man kan konfrontera den eller de som mobbat med.

Det är viktigt att händelserna ligger nära i tiden så att förövarna har dem i färskt minne. Det finns en psykologisk effekt i detta. Den eller de som mobbat vet att den vuxne har kontrollen och vet vad som pågår.

- Se till att den som mobbats får skydd. Om man inte kan garantera att det inte blir efterföljande trakasserier så kommer den utsatte inte att prata.
- Kalla in den eller de som mobbat, alltid en i taget om de är flera. Konfrontera dem med konkreta situationer som hänt t ex: ”*jag vet att du tog Johans jacka och slängde i en lerpöl igår*”.
- Aldrig falla i fällan att vädja till förövarna. Det gäller för den vuxne att aldrig visa någon som helst förståelse för mobbningen.
- Prata med föräldrarna om händelsen.
- Prata med arbetsledningen och Elevhälsa om händelsen.
- Inse att det är viktigt att inte moralisera eller fördöma de som mobbar. Förhållningssättet skall vara objektivt och sakligt. Man måste visa respekt för individerna, både den som kränkt och mobbat och den som utsatts. Däremot visar man ingen respekt för *handlingen!*

Nedanstående punkt gäller för förskoleklasser:

- Ha samtal med hela gruppen, det är viktigt. Alla barnen i barngruppen vet ofta vad som hänt och det är därför viktigt att alla får bearbeta de känslor och tankar som finns. Allt behöver komma upp till ytan.
- Utvärdera i arbetslaget eller med arbetsledaren en gång i veckan till en början. Efter ett tag kan man öka tiden mellan samtalen, men det är viktigt att inte släppa kontrollen.
- Dokumentera. Se bilaga 1.

Uppföljning och revidering

Likabehandlingsplanen och mobbningsplanen skall följas upp och utvärderas i samband med kvalitetsredovisningen varje år.

Referenser och tillsyn

Skollagen (1985:1100; 1 kap.§2:3)

Barn och elevskyddslagen (2006:67)

Allmänna råd och kommentarer; För arbetet med att främja likabehandling – och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.

Stockholm: Skolverket (2006)

Lpo 94 - Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.

Stockholm: Utbildningsdepartementet

Lpf 94 -Läroplan för de frivilliga skolformerna.

Stockholm: Utbildningsdepartementet

Publikationer finns tillgängliga på webbplats:

www.regeringen.se/utbildning

se även Skolverkets hemsida:

www.skolverket.se

Skolverkets barn och elevombudsman:

Lars Arrhenius. Växel: 08- 52733200. Telefondid:
mån–fred kl. 10-12.

Adress: barn – elevombudet, 106 20

Stockholm. E-post: beo@skolverket.se

KUNSKAPSMATERIAL FÖR FÖRÄLDRAR OCH PERSONAL

Våra barn och mobbning

Råd och hjälp för oroliga föräldrar och pedagoger.

A. Lagerman & P. Stenberg. Förlagshuset Gothia

Nej, lägg av!

Tips och idéer om hur man kan arbeta mot mobbning

S. Widerberg. Rabén & Sjögren

Att uppleva sitt barn

Materialet vänder sig till föräldrar och handlar om deras ansvar och hur man kan tackla problemen.

Folkhälsoinstitutet. Studieförbundet i Västerås. 021-12 61 20

Mobbning, gruppvåld bland barn och vuxna

Boken handlar om mobbarna och deras offer. Visar hur både offret och mobbaren upplever sin situation.

P. P. Heinemann. Natur och Kultur.

Mobbning i skolan, vad vi vet och vad vi kan göra

Boken redovisar effektiva åtgärder för att motverka mobbning och förebygga problemet, detta utifrån Dan Olweus mångåriga forskning om mobbning.

D. Olweus. Liber Förlag.

BÖCKER

Alfons och Milla

Alfons blir retad för att han leker med tjejer. Bilderbok för barn 5-9 år.
G. Bergström. Rabén & Sjögren

Gummi – Tarzan

En hejdlöst uppsluppen berättelse med högt tempo och stark spänning.
Kapitelbok 6-10 år.
O. Lund Kirkegaard. Tidens Förlag.

Måns Månsson och änglarna

Måns börjar skolan, men blir mobbad och slutar att gå dit. För barn i
låg- och mellanstadieåldern.
A. Holm & F. Hald. Läsnäsan

Trollet som ville bli människa

En saga om utanförskap och längtan. Bilderbok för barn i åldern 3-7
år.
T. Berger. Balder

Hon går genom tavlan ut ur bilden

En skönlitterär bok om utanförskap.
J.Nilsson. Wahlström & Widstrand.

En i gänget

En bok om vänskap.
V.French. Argrasso.

**Rutiner att följa vid kränkande behandling - mobbning
Årjängs kommun- Grundskolan/Gymnasieskolan**

Rutinerna skall användas i ärenden som gäller kränkande särbehandling.
Åtgärder skall dokumenteras.
Dialog med förälder/vårdnadshavare är ytterst viktigt.

Ansvar

All personal som arbetar inom skolan har ett ansvar att reagera på alla sätt former av kränkande behandling och anmäla till rektor och elevhälsa.
Rektor har ett särskilt ansvar utifrån arbetsmiljöstiftningen.
Föräldrar/vårdnadshavare har ansvar för att elever uppför sig respektfullt mot andra elever och skolans personal.

1

Samtal sker med den utsatte eleven.

Viktigt att ta fram så exakta fakta som möjligt av arten:

- Vem/vilka har kränkt?
- Finns de någon ledare bland dessa?
- Hur har kränkningarna skett?
- Var har kränkningarna ägt rum?
- Hur länge har kränkningarna pågått?

2

Enskilda samtal sker individuellt med personer som har utfört kränkningarna.

Samtalen syftar till att varje individ skall ta ansvar för sina handlingar.
Viktigt är att visa på att syftet är att få en bra arbetsmiljö för alla på skolan.
Samtalen får aldrig bli någon form av ”rättegång” utan man bör ställa frågor av arten:

- Hur kommer det sig att...”
- Hur kan du medverka till att det ska bli bättre för...”
- När kan du börja ta ansvar för ditt beteende...”

Fråga aldrig ”varför”! Be istället eleven beskriva hur det har blivit så här.
Träffa en konkret överenskommelse med den/de som utfört kränkningen som utgår från att saken ej skall upprepas.

Signaler på tänkbar kränkande särbehandling/mobbning:

- Ledsenhet, nedstämdhet
- Pendlar i humöret
- Ofta ont i magen eller huvudet
- Motvillig att gå till skolan
- Träffar sällan eller aldrig klasskamrater
- Saknar vänner
- Kan komma hem med smutsiga/trasiga kläder, borttappad mössa/keps
- Kan ge krystande förklaringar till olika saker. Ex. förstörda kläder
- Skråmor och blåmärken utan naturlig förklaring
- Blir sällan bjuden på klassfester/födelsedagskalas
- Väljer omvägar till och från skolan
- Tappar intresset för skolarbetet
- Ber om pengar eller tar pengar (för att "köpa" sig vänner)

Ovanstående kan givetvis ha andra orsaker än mobbning. Man bör därför se dessa signaler enbart som exempel.

Elevhälsa

Varje skola skall ha en elevhälsa/elevhälsoteam som skall kontaktas/konsulteras om man misstänker att en elev är utsatt för kränkande särbehandling.

I teamet ingår:

- Rektor (sammankallande)
- Kurator
- Sjuksköterska

Rektor deltar alltid tillsammans med klasslärare/mentor i samtalen med eleverna.

Kurator skall medverka om rektor anser det är tillämpligt.

Hänvisning till gällande lagtext för kränkande särbehandling/mobbning och eventuella åtgärder.

- Skollagen
- Lpo och Lpf (läroplaner för den obligatoriska och den frivilliga skolan)
- Socialtjänstlagen
- Brottsbalken
- Arbetarskyddsstyrelsens kungörelse AFR 1993:17

3

Uppföljningstid bestäms

Under samtalet med såväl den kränkta som med ”mobbaren” bestäms om tidpunkt för uppföljning. Uppföljningen bör ske inom en vecka från första samtalet.

4

Kontakt med förälder/vårdnadshavare (Gäller barn under 18 år).

Skall ske samma dag som man haft samtal med berörda parter.

Utgångspunkten är att kontakten med hemmet tas efter att samtalen hållits.

Klasslärare/mentor ansvarar för att vårdnadshavare informeras om vad som gjorts och vad som planeras.

Kontakten bör i första hand tas via telefon för att få en direktkontakt med vårdnadshavare.

5.

Uppföljningssamtal

Vid uppföljningssamtalet träffar man först och främst den utsatte eleven själv. Om så är möjligt försöker man få till stånd en träff mellan den utsatte eleven och ”mobbaren/mobbarna”. Detta bygger helt på vad den utsatte eleven själv vill.

Går det inte att få till stånd ett möte där alla deltar sker individuella samtal med ”mobbaren/mobbarna”.

Efter uppföljningssamtalen skall alltid vårdnadshavare kontaktas på samma sätt som vid det första samtalet.

Ärendet följs upp vid behov och till dess att den kränkande särbehandlingen upphört. Sker ingen påtaglig förbättring kallar rektor till elevvårdskonferens (EVK). *Har den kränkande särbehandlingen skett på ett mycket grovt/våldsamt/kränkande sätt skall rektor överväga om saken skall anmälas till polis och/eller socialtjänsten.*